

VOX: Elisabeth Rehn

Uteliaisuus pitää liikkeellä

Vaikka Elisabeth Rehn raaskii jo monista työtarjousista kieltäytyä, mitään tavallista eläkeläisrouvan elämää hän ei viettä.

TEKSTI LAURI HAAPANEN
KUVAT SIRPA PÄIVINEN

Elisabeth Rehlin kotiovelta Kirkkonummella avautuu kaunis maisema mereille.

Elisabeth Rehn matkustaa paljon, sillä maailma kiehtoo yhä 71 vuoden ikään ehtinyttä ministeriä. "Ja mitäs mulla täällä enää oikeastaan on, kun rakas mieheni on kuollut ja rakkaat koirani ovat poissa", hän toteaa.

► **VAIN YKSI PIIPPAUS** ja puhelu ohjautuu vastaajaan.

Seuraavana päivänä Elisabeth Rehn vastaa. Hän on palannut edellisiltana Liberiasta, jossa kansa valitsi maanpaossa vastarintaliikettä johtaneen Ellen Johnson-Sirleafin Afrikan mantereen ensimmäiseksi naispresidentiksi. Nyt Rehn on hoitamassa lapsenlastaan.

Haastattelu toki sopii. Hän lähettää ajohjeet sähköpostitse ja liittää loppuun pienen pyynnön:

Minulla on luento seuraavana päivänä Tukholmassa ja matka Qatarin sunnuntaina, joten joudumme olemaan tehokkaita keskustelussa.

Hilan kylässä Kirkkonummella oven avaa hymyilevä ja ystävällisenoloinen ministeri. Vaikka hän on 71 ikävuotensa aikana tavannut satoja ellei tuhansia toimittajia, hän jakaa tarinoida Liberial-matkastaan vuolaasti kuin olisi ensi kertaa ulkomailla käynyt.

"Me tanssittiin presidenttiä myöten kaikki, ja mä tunsin itseni harvinaisen suomalaisen kömpelöksi näiden sutjakoiden afrikkalaisten keskellä", Rehn nauraa stadionin kansanjuhlaa.

Varsinaiset virkaanastujaiset olivat seuraavana päivänä kaupungintalon pihamaalla. Rehn edusti tilaisuudessa Suomea, ja hänen nimikoitu puutarhatuolinsa oli eturintamassa heti Afrikan päämiesten takana.

"Condoleezza Ricella ja Laura Bushilla oli paljon huonommat paikat, mutta se oli ehkä Yhdysvaltain turvallisuus, joka halusi työntää heidät nurkkaan."

Päiväntasaajan polttavan auringon alla Johnson-Sirleaf vannoi virkavalansa ja sai johdettavakseen pitkistä sodasta kärsineen maan, jonka tieverkosto ja vedenjakelu ovat murskana, sähköntuotanto yksittäisten generaattoreiden varassa. Lisäksi 3,3 miljoonan asukkaan maassa on satatuhatta entistä taistelija – monet jo lapsena uransa aloittaneita – jotka pitäisi saada sopeutettua yhteiskuntaan.

"Ellenin puhe oli tietyti voimakas, erittäin voimakas", Rehn arvioi ja muistelee nauraan istumapaikkaansa Afrikan presidenttien keskellä.

"Kun Ellen alkoi puhua korruptiosta, niin ne istui kaikki jäykkinä kuin tikut. Luulenpa, että siinä jengissä olin yksi niitä harvoja, joka ei ole korruptoitunut."

SODANKÄYNNIN METODINA RAISKAUS

Rehn ja Johnson-Sirleaf tutustuivat tedhesään raporttia naisten asemasta sodissa. Kaksikko kiersi YK:n naisten kehitysrähtöton UNIFEM:in toimeksiannosta 14 konfliktialueella Itä-Timorista Kongoon ja Lähi-idästä Kolumbiaan, jututti johtajia, kuunteli naisia ja julkaisi vuonna 2002 raportin *Women, War and Peace*.

Raportti paljasti ongelman kaikessa karmeudessaan: sodissa on tapana laskea kaatuneet ja haavoittuneet, mutta unohduksiin jäävät miljoonat nykysoitien uhrin – raiskatut naiset.

Vaikka kyse ei ole uudesta ongelmasta, raiskauksista on tullut viime vuosikymmeninä suoranaisten menetö, jonka levittäminen televisio ja radio on valjastettu.

"Esimerkiksi Ruandassa hutumiesten piti raiskata mahdollisimman paljon tutsinaisia – varsinkin jos he olivat hiv-positiivisia – jotta aids saatiin leviämään. Ja hehän onnistuivat: 30 prosenttia raiskatuista sai tartunnan ja siitä eteenpäin sitten lapset, että se on kyllä hirveä sodankäynnin keino", Rehn kertoo.

Lisäksi sekasorrossa ja köyhyydessä elävillä naisilla on suuri riski joutua kansainvälisen naiskaupan uhreiksi.

Useimmiten rikokset jäävät rankaisematta, ja silloinkin, kun syytteitä nostetaan, tuomiot ovat uskomattoman lieviä.

"Siihen, että syylliset joutuivat todelliseen vastuuseen teoistaan, on vielä pitkä matka."

Rehnin mielestä olisi tärkeää, että naiset pääsisivät mukaan päätöksenteköpyötiin.

"Olen patistanut Ahtisaaren tiimiä, että he ottaisivat Kosovossa naisia mukaan täysivaltaisina neuvottelijoina", hän kertoo.

"Kyse on siitä, saadaanko naiset päätösten taakse vai ei."

GOD SAVE US IF ELISABETH IS COMING

Elisabeth Rehlin ura on edennyt sattumien kautta. Hän lähti mukaan kunnallispolitiikkaan vuonna 1972, jolloin perheen nelikon kuopuskin oli jo teini-ikässä. Eduskuntaan hänet valittiin 1979 nuukalla 19 äänen marginaalilla.

Kesällä 1990 avautui kesken kauden puolustusministerin paikka, ja Rehn kolmannen kauden kansanedustajana oli Rkp:ssa niin sanotusti ministerivuorossa. Kuten arvata saattaa, kaikki eivät lämmenneet ajatukselle naisen nimittämisestä puolustusministeriksi. Toimikautta oli kuitenkin jäljellä enää turvalliset yhdeksän kuukautta, ja Rehniä tuli Suomen ensimmäinen naispuolustusministeri.

Hän otti pestin tosissaan ja jatkoi puolustusministerinä myös seuraavassa hallituksessa. Vuoden 1994 vaalien alla kansansuosio oli sitä luokkaa, että Rkp tavoistaan poiketen asetti oman presidenttiehdokkaan. Vaikkei Rehn saanut tähänkään pyrkimykseensä puolueen varauksetonta tukea, hän keräsi toisella kierroksella 46,1 prosenttia äänistä.

"Se oli Luojan onni, että en tullut valituksi", Rehn lausaa. "Nyt olen voinut vaikuttaa juuri naisten aseman hyväksi, vaikka ihan pikkuisenkin mutta kuitenkin. En olisi pystynyt tekemään sen asian puolesta niin hyvää työtä presidenttinä."

"Presidentti Ahtisaari taas, josta ei ole niin kovin korkeita arvioita Suomen presidenttinä, sai siitä jämäkän ponnahduslaidan erinomaisille neuvottelutaidoilleen. Että molemmille tuli niin kuin oikea paikka."

Kevästä 1995 Rehniä näkyi Hilan pihamailla enää harvakseltaan. Rkp oli valinnut suosituimman kansanedustajansa europarlamenttiin, ja taas sattumien kautta Rehn oli pian YK:n ihmisoikeusraportoijana Bosniaassa.

"Siihen tehtävään minua pyysi Saksan ulkoministeri Klaus Kinkel. Suomelta

oli kyllä kysytty, jos täällä olisi joku sopiva, mutta meidän hallituksemme ei tiennyt kenestäkään sopivasta", Rehn nauraa.

Vuonna 1997 YK:n pääsihteeri Kofi Annan pyysi Rehniä erityisedustajakseen Bosniaan. Ja kuten niin usein aikaisemminkin, miehet alähtivät.

"Sain haltuuni aika mielenkiintoisen e-mail correspondanssin, jossa kauhisteltiin huhua, jonka mukaan Kofi Annan aikoo nimittää tuon Elisabeth Rehniä", hän nauraa ja kertoo viestin loppuneen hartaaseen pyyntöön *God save us if Elisabeth is coming*.

"Olen jälkeinpäin kysynyt näiltä henkilöiltä, että ovatko he vieläkin samaa mieltä", Rehn hymähtää.

Alipääsihteerin ja Bosnia-Hertsegovinan erityislähettilään pestien myötä edessä oli

"Nyt olen voinut vaikuttaa juuri naisten aseman hyväksi, vaikka ihan pikkuisen mutta kuitenkin. En olisi pystynyt tekemään sen asian puolesta niin hyvää työtä presidenttinä."

taamisista. Saapuvatko sadistit uniin? "Silloin kun kiersin aktiivisesti maailmaa, onnistuin pitämään sen kaiken näkemäni kauhun jotenkin yhtenä pakettina", hän muotoilee.

Viime kesänä arpeutuneet haavat sitten repesivät. Rehn vieraili puhumassa Euroopan turvallisuus- ja yhteistyöjärjestö ETYJ:n kokouksessa, jossa näytettiin vuonna 1995 kuvattu filmi, jossa serbijoukot teloittavat kuusi muslimipoikaa Srebrenicassa.

"Kuinka poikia pidettiin maassa makaa-massa kun sotilaat naureskelivat ja polttivat tupakkaa ja filmasivat toisiaan, se oli loputonta."

Rehniä sanat hidastuvat ja ääni on murtautuisillaan.

"Ja yksitellen heidät paimennettiin kädet sidottuina sinne peltoaukealle... ja tämä pomppaus kun ammutaan. Viimeiset kaksi pakotettiin raahaamaan ystävänsä liiteriin ja sitten heidät komennettiin makaamaan näiden ruumiiden päälle ja ammuttiin."

Suurilähettiläät hiipivät salista yksitellen pois, mutta Rehn ei kutsuvieraana voinut.

"Kyllä tämä teki mulle taas uudestaan pahaa ja olin aika masentunut pitkän aikaa. Ensinnäkin se, että oli jo tullut etäisyyttä, ja toiseksi, että nämä pojat olivat juuri lastenlasteni ikäisiä."

JOKEA KUTSUVA JOKA VIIKKO

Rehn näyttää Jasser Arafatilta saamaansa koristeellista rasiaa. Kodissa on muistoesineitä maailmalta, kosolti kirjoja, seinät tau-lujen peitossa mutta viherkasveja tuskin lainkaan.

"Matkustan niin paljon, että kukkien kastelusta olisi vaikea huolehtia." Puhujakutsuja saapuu useita joka viikko, ja vaikka Rehn joutuu monesta kieltäyty-mään, maailma kiehtoo yhä.

"Kyllä se on uteliaisuus mikä pitää liik-keellä. Ja mitäs mulla täällä enää oikeastaan on, kun rakas mieheni on kuollut ja rakkaat koirani ovat poissa."

Ove Rehn kuoli marraskuussa 2004. Se oli raskas isku. Onneksi kaikki perheen lapset asuvat pääkaupunkiseudulla ja käyvät usein helsssaamassa.

Mutta nyt, puolitoista tuntia on kulunut ja Rehniä täytyy kiihuttaa Katajanokalle allekirjoittamaan tuttavansa, Kosovon presidentin Ibrahim Rugovan muistoadressi. Jos aikaa jää, hän käy ennen auringonlaskua vielä kävelyllä rannassa, joka pilkkottaa heti ulko-ovelta. ◀

"...JA TÄMÄ POMPPAUS KUN AMMUTAAN"

Rehn on kiertänyt työksensä maailman synkimmissä rotankoloissa – kuten hän on asian ilmaissut – ja kuullut pikkuvauvojen raiskaamisista, raajojen silpomisista ja elävältä hau-